

[EL CIEMEN

El CIEMEN és una associació cultural, no governamental i no lucrativa, legalment constituïda, amb el número 3.208 del Registre d'Associacions sense finalitat de lucre de la Conselleria de Justícia de la Generalitat de Catalunya.

El CIEMEN iniciar les seves activitats el 1974, i va ser legalitzada primerament a Itàlia (1975) i després a Catalunya (1978). L'existència del CIEMEN ve motivada per la constatació que a Europa -i al món- un dels problemes més punyents i bàsics que afecten la convivència humana deriva de la incomprensió o no acceptació de les anomenades minories ètniques i de totes les nacions sense excepció, amb les realitats que hi ha darrera d'aquests mots; problemes que degeneren en fenòmens tan greus com el racisme, la xenofòbia, els nacionalismes excloents... O, en altres paraules, la problemàtica de les minories ètniques i de la no acceptació de tots els pobles i comunitats, trobaria solucions positives, pel conjunt de la societat, en la mesura que s'afrontés com a una mostra significativa de la manca de coneixement i reconeixement d'unes realitats humanes portadores i enriquidores de drets: de drets a la igualtat en tant que minories ètniques i pobles marginats reclamen l'aprofundiment del respecte a la diferència, de drets a la diferència en tant que aquestes mateixes minories ètniques i nacions expressen el pluralisme capaç de vertebrar la unió constructiva entre totes les persones i tots els pobles...

Els seus plantejaments per promoure activitats de cara a aquest objectiu, podrien resumir-se de la manera següent: una de les grans tares de la humanitat per comprendre els seus propis problemes és la ignorància. La ignorància, en els casos dels fenòmens de les minories i de les comunitats incompreses, ha arribat a un nivell tan alt que no són estranyes les reaccions que susciten (molt pròpies, precisament, davant del que, en general, no coneixem o coneixem malament): la marginació, el menyspreu, l'odi i la persecució. Per tant, a fi de combatre aquesta ignorància i les seves derivacions -especialment greus en aquests casos ja que colpeixen milions de persones i un bon nombre de pobles

sencers-, cal crear o fer augmentar mitjans per eradicar-les. El primer pas és, doncs, potenciar el CONEIXEMENT.

Tanmateix - i aquest és el segon aspecte dels plantejaments que es fa el CIEMEN - no n'hi hauria prou de conèixer bé, o el més objectivament possible, les realitats de les minories ètniques i dels pobles si al coneixement no s'unís el RECONeixEMENT, el respecte efectiu, dels drets específics inherents als individus i col·lectivitats que pateixen els efectes de l'esmentada ignorància. És necessari, doncs, potenciar el reconeixement d'uns drets determinats, molts d'ells ja en teoria assumits però poc o gens afavorits i sovint mancats d'un aprofundiment polític i jurídic, tot pressionant les instàncies competents que han rebut l'encàrrec i tenen el deure de servir-los i fer-los respectar.

La tasca abocada al coneixement i al reconeixement dels drets de les minories ètniques i de les nacions, sense cap mena d'exclusió, no seria completa - i aquest és el tercer aspecte dels plantejaments del CIEMEN - si no anés acompanyada de la SOLIDARITAT, de la màxima expressió de l'obertura i de la comprensió envers tots aquells que la necessiten, particularment aquells que són víctimes de la intolerància. És a dir, si les persones i pobles víctimes de la discriminació, de l'odi... no trobessin al seu costat qui les coneix i reconeix en la seva dignitat, en especial quan aquesta es troba tan oprimida que es fa necessària la intervenció directa, l'ajuda humanitària, per garantir el dret més fonamental: el dret a la supervivència, a la vida. Si aquesta ajuda prové de minories o d'altres pobles no prou coneguts i no prou reconeguts, la seva acció solidària serà una prova més que en la defensa dels drets dels altres, defensen també els propis i que, en definitiva, defensen drets que repercuten en bé del conjunt de la humanitat.

[LES ACTIVITATS DEL CIEMEN

Àmbit del coneixement

- Programes de recerca sobre legislació i drets lingüístics.
- Centre de documentació especialitzat en les minories ètniques i les nacions.
- Manteniment d'una web sobre drets lingüístics i minories ètniques i nacions sense estat.
- Edició de la revista l'Europa de les Nacions.
- Confecció de material pedagògic: mapes, llibres...
- Publicació de llibres i articles.
- Organització de Conferències i Simpòsiums, tant a nivell nacional com a nivell internacional.
- Intercanvis culturals amb altres països.

Àmbit del reconeixement

- Organització de Jornades Internacionals per a tractar temes relacionats amb els drets de les minories ètniques i de les nacions.
- Organització de la CONSEU (Conferència de Nacions sense Estat d'Europa)
- Coorganització de la Conferència Mundial de Drets Lingüístics, amb la consegüent Declaració Universal, i el seu Comitè de seguiment.
- Participació en activitats cíviques i culturals.
- Creació d'una xarxa d'entitats i moviments cívics a favor dels drets nacionals i de les minories.
- Participació en diversos fòrums i institucions internacionals.

Àmbit de la solidaritat

- Solidaritat amb altres pobles i minories culturals que no tenen reconeguts els seus drets col·lectius
- Campanyes d'urgència per a aquells pobles que a més de no tenir reconeguts els seus drets, pateixen una situació crítica a nivell de subsistència econòmica.

Internet

Llengua	Enllaços
Abkhaz	www.eki.ee/books/redbook/abkhaz.shtml www.sil.org/countries/Geor.html#ABK
Albanès	www.albanian.com/main www.greekhelsinki.fi/english/reports/arvanites.html
Alemanys	www.geocities.com/athens/9479/elsass.html www.rdj.be www.ifg.dk www.bdn.dk www.alto-adige.net
Anglès	http://sofrat.home.mindspring.com/germanic.html
Asturià	www.asturies.org/asturianu www1.asturnet.es/alla
Aragonès	www.ebul.org
Armeni	www.culture.gouv.fr/culture/dglf/bpi/armenien.html www.sil.org/ethnologue/countries/Turk.html
Azeri o azerbaidjanès	www.sil.org/ethnologue/countries/Turk.html
Baix saxó	http://sofrat.home.mindspring.com/germanic.html www.geocities.com/~sassisch/rhahn/lowlands/links_nedder_sassisch.htm
Baixkir	http://members.tripod.com/~anttikoski/eng_index.html
Bielorús	www.culture.gouv.fr/culture/dglf/bpi/bielorussien.html www.sil.org/ethnologue/countries
Balkar	www.sil.org/ethnologue/countries/RusE.html
Búlgar	www.ciral.ulaval.ca/alx/amlxmonde/europe/bulgarie.htm
Bretó	www.kervarker.org www.breizh.net/icdbl.htm www.bretagne.com
Calmuc	http://members.tripod.com/~anttikoski/eng_index.html www.sil.org/ethnologue/countries/RusE.html
Caixubi	www.helsinki.fi/~tasalmin/europe_index.html

Català	www.cultura.gencat.es/ www.gva.es www.caib.es www.perpinya.com www.cercat.com/lincaweb/htm/estat.html
Circassià o adiguè	http://membbers.tripod.com/~anttikoski/eng_index.html www.geocities.com/Eureka/Enterprises/2493/circlang.htm www.sil.org/ethnologue/countries.RusE.html
Còrnic	nexus6.robots.eeng.liv.ac.uk conexions.co.uk/culture.htm
Cors	www.culture.gouv.fr./culture/dglf/bpi/corse.html http://biblioteca.udg.es/fl/aucoc/corsu.htm
Croat	www.hr/hrvatska/language www.dalmatia.net/croatia/language
Danès	www.flensborg-avis.de www.lysator.liu.se/nordic http://softrat.home.mindspring.com/germanic.html
Eslovac	www.smo.uhi.ac.uk/saoghal/mion-chanain/slovak_law.txt
Eslovè	www.slovenci-v-it.slovenia.net
Espanyol	www.comunica.es
Estonià	www.ciral.ulaval.ca/alx/amlxmonde/europe/estonie.htm www.sil.org/ethnologue/countries
Euskera	www.euskadi.net www.sc.ehu.es
Feroès	www.lysator.liu.se/nordic/scn/faq324.html http://softrat.home.mindspring.com/germanic.html
Finès	www.eblul.org www.lysator.liu.se/nordic/scn/faq738.html
Francès	www.ebul.org www.troc.es/ciemen/mercator
Franco-provençal	www.bdp.it
Frisó	www.fa.knaw.nl http://softrat.home.mindspring.com/germanic.html
Friülà	www.uniud.it/urf/spp www.friul.it

Gaèlic-irlandès	www.celtica.wales.com/index.english.html
Gaèlic-escocès	www.gaelic.org www.metalab.unc.edu/gaelic
Gaèlic Manx	www.homepages.enterprise.net/kelly www.gaelic.org
Gal·lès	www.wales.gob.uk www.netwales.co.uk www.members.tripod.com www.celtica.wales.com
Gallec	www.vieros.com www.xunta.es
Gagaús	www.ciraalaval.ca/alx/amlxmonde/europe/gagauze.htm http://www.helsinki.fi/~tasalmin/europe_index.html#not
Grec	www.geocities.com/athens/forum/4436 www.atlante.clio.it/grecia/default.html
Georgià	www.culture.gouv.fr/culture/dglf/bpi/georgien.html www.armazi.demon.co.uk/georgian/grammar.html www.sil.org/ethnologue/countries
Hongarès	www.eurolang.net www.culture.gouv.fr/culture/dglf/bpi/hongrois.html
Inguix	www.ingush.berkeley.edu:7012/ingush.html http://members.tripod.com/~antikoski/eng_index.html www.sil.org/ethnologue/countries/RusE.html
Italià	www.culture.gouv.fr/culture/dglf/bpi/italien.html
Islandès	http://www.ciral.ulaval.ca/alx/amlxmonde/monde.htm www.lysator.liu.se/nordic http://softrat.home.mindspring.com/germanic.html
Jiddish	www.culture.gouv.fr/culture/dglf/bpi/yiddish/html babel.uoregon.edu/yamada/guides/yiddish.html http://www.helsinki.fi/~tasalmin/europe_index.html#not
Carelià	http://www.helsinki.fi/~tasalmin/europe_index.html#not www.eki.ee/books/redbook/karelians.shtml www.sil.org/ethnologue/countries
Kabardí o Txerquès	www.sil.org/ethnologue/countries/RusE.html
Karatxai	www.sil.org/ethnologue/countries/RusE.html
Kazakh	www.culture.gouv.fr/culture/dglf/pbi/kazakh.html
Komi o ziriè	http://members.tripod.com/~antikoski/eng_index.html

Kurd	www.abo.fi www.culture.gouv.fr/culture/dglf/bpi/kurde.html
Ladí	www.istladin.net www.sbg.ac.at/rom/people/proj/ald/ald-home.htm www.altabadia.com/ladins
Letó	www.culture.gouv.fr/culture/dglf/bpi/letton-lette.html www.sil.org/ethnologue/countries
Lituà	www.mch.mii.lt/more/LKI/Eng_lki.htm www.sil.org/ethnologue/countries
Livonià	www.eki.ee/books/redbook/livonias.shtml http://www.helsinki.fi/~tasalmin/europe_index.html#not
Luxemburguès	www.igd-leo.lu/igd-leo www.luxemburg.co.uk/lingua.html http://softrat.home.mindspring.com/germanic.html
Llengües daguestaneses	www.sil.org/ethnologue/countries/RusE.html
Macedoni	www.greekhelsinki.gr/pdf/macedonians.pdf
Mirandès	www.cm-miranda-douro.pt/conselho/mirandes.htm
Mordovià	http://members.tripod.com/~antikoski/eng_index.html
Neerlandès	http://softrat.home.mindspring.com/germanic.html
Nenets	http://www.helsinki.fi/~tasalmin/europe_index.html#not http://members.tripod.com/~antikoski/eng_index.html www.eki.ee/books/redbook/nenets.shtml
Noruec	www.lysator.liu.se/nordic http://softrat.home.mindspring.com/germanic.html
Occità	www.occitanet.free.fr www.biblioteca.udg.es/fl/auccoc/oc_links.htm
Osset	http://members.tripod.com/~antikoski/eng_index.html
Polonès	www.culture.gouv.fr/culture/dglf/bpi/polonais.html
Portuguès	www.culture.gov.fr/culture/dglf/bpi/portugais.html
Reto-romanx	http://www.helsinki.fi/~tasalmin/europe_index.html#not

Romanès (Veure Valac)	www.ciral.ulaval.ca/alx/amlxmonde/europe/roumanie.htm
Romani	www.troc.es/ciemen/mercator [publicacions] www.u-romani.org www.geocities.com/Paris/5121/language.htm
Rus	www.culture.gouv.fr/culture/dglf/bpi/russe.html www.sil.org/ethnologue/countries
Sami	www.lysator.liu.se/nordic/scn/faq23.html www.articircle.uconn.edu/HistoryCulture/Samiindex.html www.itv.se/boreale/samieng.htm
Sard	www.regione.sardegna.it www.spinfo.uni-koeln.de/mensch/sardeng.htm
Scots	www.eurolang.net
Sòrab	www.serbski-institut.de www.leipzig.de www.user.tu-cottbus.de/Sorben
Suec	www.aland.fi/virtual www.folktinget.fi www.kotus.fi/inenglish http://sofrat.home.mindspring.com/germanic.html
Tàtar	www.eurolang.net http://members.tripod.com/~antikoski/eng_index.html
Turc	www.eurolang.net
Txec	www.eurolang.net
Txeremís o mari	http://members.tripod.com/~antikoski/eng_index.html
Txuvaix	http://members.tripod.com/~antikoski/eng_index.html www.sil.org/ethnologue/countries/RusE.html
Txetxè	www.culture.gouv.fr/culture/dglf/bpi/tchetchene-ingouche.tml http://members.tripod.com/~antikoski/eng_index.html www.amina.com/mott/language.html www.sil.org/ethnologue/countries/RusE.html
Ucraïnès	www.culture.gouv.fr/culture/dglf/bpi/ukrainien.html
Vepsià	http://www.helsinki.fi/~tasalmin/europe_index.html#not http://members.tripod.com/~antikoski/eng_index.html www.eki.ee/books/redbook/veps.shtml www.sil.org/ethnologue/countries/RusE.html

Votiac udmurt + udmurt variants diferents?)	http://members.tripod.com/~anttikoski/eng_index.html www.eki.ee/books/redbook/votes.shtml http://www.helsinki.fi/~tasalmin/europe_index.html#not www.sil.org/ethnologue/countries/RusE.html
--	--

Famílies lingüístiques

1- Família indoeuropea

Grup romànic

Aragonès

Asturià (mirandès)

Català

Cors

Espanyol

Francès

Francoprovençal

Friulà

Italià

Ladi

Occità

Portuguès (gallec)

Romanès

Romanx

Sard

Grup cèltic

Bretó

Còrnica

Gaèlic escocès

Gaèlic irlandès

Gal·lès

Manx

Grup Germànic

Alemanys

Anglès

Biax saxó

Danès

Feroès

Frisó

Islandès

Jiddish

Luxemburguès

Neerlandès

Noruec

Scots

Suec

Grup Eslau

Bielorús
Búlgar
Caixubi
Eslovac
Eslovè
Macedoni
Polonès
Rus
Serbo-croat
Sòrab
Txec
Ucrainès

Grup Bàltic

Letó
Lituà

Grup hel·lènic

Grec

Grup armeni

Armeni

Grup albanès

Albanès

Grup Indolranià

Kurd
Romaní
Osset

2- Família Uràlica

Grup fino-úgric

Carelià
Estonià
Finès (suomi)
Hongarès (magiar)
Komi
Livonià
Mordovià (moksa)
Sami
Txeremís (mari)
Udmurt

Vepsià

Grup samoied

Nenets (iurac)

3- Família caucàsica

Grup sud-caucàsic

Georgià

Grup nord-caucàsic

Abkhaz

Circassià (Adigué, Kabardí, Txerkès)

Llengües daguestaneses

Txetxè (ingúix)

4- Família altaica

Grup turc

Àzeri (azerbaidjanès)

Baixkir

Balkar (karatxai)

Gagaús

Kazakh

Tàtar

Turc

Txuvaix

Grup mongol-tungús

Calmuc

5- Família Afroasiàtica

Grup semític

Maltès

6- De família desconeguda

Basc (euskera)

Tractat: CARTA EUROPEA DE LES LLENGÜES REGIONALS O MINORITÀRIES.
Autor: CONSELL D'EUROPA
Lloc i data: Estrasburg, 1992.

PREÀMBUL

Els Estats membres del Consell d'Europa, signataris d'aquesta Carta,

Atès que l'objectiu del Consell d'Europa és dur a terme una unió més estreta entre els seus membres, particularment a fi de salvaguardar i promoure els ideals i els principis que són llur patrimoni comú;

Atès que la protecció de les llengües regionals o minoritàries històriques d'Europa, algunes de les quals corren el perill de desaparèixer amb el pas del temps, contribueix a mantenir i desenvolupar les tradicions i la riquesa culturals d'Europa;

Atès que el dret d'usar una llengua regional o minoritària dins la vida privada i pública constitueix un dret inalienable, d'acord amb els principis que conté el Pacte internacional relatiu als drets civils i polítics de les Nacions Unides, i d'acord amb l'esperit de la Convenció per a la protecció dels drets humans i les llibertats fonamentals del Consell d'Europa;

Tenint en compte la tasca duta a terme en el marc de la CSCE, i particularment l'Acta Final d'Hèlsinki de 1975 i el document de la reunió de Copenhaguen de 1990;

Subratllant el valor del fet intercultural i del plurilingüisme, i atès que la protecció i el foment de les llengües regionals o minoritàries no s'haurien de fer en detriment de les llengües oficials i de la necessitat d'aprendre-les;

Conscients del fet que la protecció i la promoció de les llengües regionals o minoritàries en els diferents països i les diferents regions d'Europa representen una contribució important a la construcció d'una Europa fonamentada en els principis de la democràcia i de la diversitat cultural, en el marc de la sobirania nacional i de la integritat territorial;

Vistes les condicions específiques i les tradicions històriques pròpies de cada regió dels països d'Europa,

Han acordat el següent:

PART I

Disposicions generals

Article 1

Definicions

En el sentit d'aquesta Carta:

a per «llengües regionals o minoritàries» entenem les llengües:
i que usen tradicionalment en un territori d'un Estat els ciutadans d'aquest Estat que constitueixen un grup numèricament inferior a la resta de la població de l'Estat; i

ii diferents de la/les llengua/gües oficial/s d'aquest Estat;

no inclou ni els dialectes de la/les llengua/gües oficial/s de l'Estat ni les llengües dels immigrants;

b per «territori en què s'usa una llengua regional o minoritària», entenem l'àrea geogràfica en què aquesta llengua és el mode d'expressió d'un nombre de persones que justifiqui l'adopció de les diverses mesures de protecció i de promoció que preveu aquesta Carta;

c per «llengües sense territori» entenem les llengües que usen els ciutadans de l'Estat que són diferents de la/les llengua/gües que usa/usen la resta de la població de l'Estat però que, si bé s'usen tradicionalment en el territori de l'Estat, no es poden associar a una àrea geogràfica particular d'aquest.

Article 2

Compromisos

1 Totes les Parts es comprometen a aplicar les disposicions de la part II a totes les llengües regionals o minoritàries que s'usen a llur territori i que responen a les definicions de l'article 1.

2 Pel que fa a qualsevol llengua que s'esmenti en el moment de la ratificació, de l'acceptació o de l'aprovació, d'acord amb l'article 3, totes les Parts es comprometen a aplicar un mínim de trenta-cinc paràgrafs o apartats escollits entre les disposicions de la part III d'aquesta Carta; com a mínim n'han d'escollir tres de cada un dels articles 8 i 12 i un de cadascun dels articles 9, 10, 11 i 13.

Article 3

Modalitats

1 Tots els Estats contractants han d'especificar en els instruments de ratificació, d'acceptació o d'aprovació totes les llengües regionals o minoritàries, o totes les llengües oficials menys esteses en el conjunt o una part de llur territori, a les quals s'apliquen els paràgrafs escollits d'acord amb el paràgraf 2 de l'article 2.

2 Qualsevol Part pot notificar al secretari general, en qualsevol moment posterior, que accepta les obligacions que es desprenen de les disposicions de qualsevol altre paràgraf de la Carta que no hagi estat especificat en l'instrument de ratificació, d'acceptació o d'aprovació, o que aplicarà el paràgraf 1 d'aquest article a altres llengües regionals o minoritàries, o a altres llengües oficials menys esteses en el conjunt o una part del seu territori.

3 Els compromisos que preveu el paràgraf anterior s'han de considerar part integrant de la ratificació, de l'acceptació o de l'aprovació i han de tenir els mateixos efectes des de la data de la notificació.

Article 4

Estatuts de protecció existents

1 Cap de les disposicions d'aquesta Carta no pot ser interpretada en el sentit que limita o deroga els drets que garanteix la Convenció europea sobre els drets humans.

2 Les disposicions d'aquesta Carta no perjudiquen les disposicions més favorables que regeixen la situació de les llengües regionals o minoritàries, o l'estatut jurídic de les persones que pertanyen a minories, que ja existeixen en una Part o són previstes en acords internacionals bilaterals o multilaterals pertinents.

Article 5

Obligacions existents

Res d'aquesta Carta no podrà ser interpretat en el sentit que implica el dret d'iniciar una activitat qualsevol o d'acomplir una acció que contravingui els objectius de la Carta de les Nacions Unides o altres obligacions de dret internacional, incloent-hi el principi de sobirania i integritat territorial dels Estats.

Article 6

Informació

Les Parts es comprometen a vetllar perquè les autoritats, les organitzacions i les persones afectades siguin informades dels drets i els deures que estableix aquesta Carta.

PART II

Objectius i principis perseguits d'acord amb el paràgraf 1 de l'article 2

Article 7

Objectius i principis

1 En matèria de llengües regionals o minoritàries, als territoris en què aquestes llengües s'usen i segons la situació de cada llengua, les Parts han de fonamentar llur política, llur legislació i llur pràctica en els objectius i els principis següents:

- a. el reconeixement de les llengües regionals o minoritàries com a expressió de la riquesa cultural;
- b. el respecte de l'àrea geogràfica de cada llengua regional o minoritària, de manera que les divisions administratives existents o les noves no constitueixin un obstacle per a la promoció d'aquesta llengua regional o minoritària;
- c. la necessitat d'una acció resolta de promoció de les llengües regionals o minoritàries, a fi de salvaguardar-les;
- d. facilitar i/o fomentar l'ús oral i escrit de les llengües regionals o minoritàries en la vida pública i en la privada;

e. mantenir i desenvolupar relacions, en els àmbits que cobreix aquesta Carta, entre els grups que usen una llengua regional o minoritària i altres grups del mateix Estat que parlin una llengua usada d'una manera idèntica o semblant, com també establir relacions culturals amb altres grups de l'Estat que usin llengües diferents;

f. posar a disposició formes i mitjans adequats d'ensenyament i estudi de les llengües regionals o minoritàries a tots els nivells que calgui;

g. posar a disposició mitjans que permetin als no parlants d'una llengua regional o minoritària que habitin l'àrea en què aquesta llengua s'usa d'aprendre-la si ho desitgen;

h. promoure els estudis i la recerca sobre llengües regionals o minoritàries a les universitats o institucions equivalents;

i. la promoció de formes adequades d'intercanvis transnacionals, en els àmbits que cobreix aquesta Carta, per a les llengües regionals o minoritàries que s'usen d'una manera idèntica o semblant en dos o més Estats.

2 Les Parts es comprometen a eliminar, si encara no ho han fet, qualsevol distinció, exclusió, restricció o preferència injustificades quant a l'ús d'una llengua regional o minoritària i que tinguin com a finalitat descoratjar o posar en perill la conservació o el desenvolupament d'aquesta llengua. L'adopció de mesures especials a favor de les llengües regionals o minoritàries, adreçades a promoure una igualtat entre els parlants d'aquestes llengües i la resta de la població o a tenir en compte llurs situacions particulars, no es considera un acte de discriminació envers els parlants de les llengües més esteses.

3 Les Parts es comprometen a promoure, mitjançant les mesures adequades, la comprensió mútua entre tots els grups lingüístics del país, actuant de manera que el respecte, la comprensió i la tolerància envers les llengües regionals o minoritàries figurin entre els objectius de l'educació i de la formació que ofereix el país, i a encoratjar els mitjans de comunicació de masses a perseguir el mateix objectiu.

4 En definir llur política respecte a les llengües regionals o minoritàries, les Parts es comprometen a considerar les necessitats i els desigs que expressin els grups que usen aquestes llengües. Se les anima a crear, si cal, òrgans encarregats d'aconsellar les autoritats sobre qualsevol qüestió referent a les llengües regionals o minoritàries.

5 Les Parts es comprometen a aplicar, mutatis mutandis, els principis que esmenten els paràgrafs 1 a 4 anteriors a les llengües sense territori. Tanmateix, en el cas d'aquestes llengües, la naturalesa i l'abast de les mesures que cal prendre per a fer efectiva aquesta Carta s'han de determinar d'una manera flexible, tenint en compte les necessitats i els desigs, i respectant les tradicions i les característiques dels grups que usen les llengües en qüestió.

PART III

Mesures a favor de la utilització de les llengües regionals o minoritàries en la vida pública

que cal prendre d'acord amb els compromisos presos en aplicació del paràgraf 2 de l'article 2

Article 8

Ensenyament

1 En matèria d'ensenyament, les Parts es comprometen, pel que fa al territori en què s'usen aquestes llengües, segons la situació de cada una d'aquestes llengües i sense perjudici de l'ensenyament de la/les llengua/gües oficial/s de l'Estat:

- a. i. a preveure una educació preescolar en les llengües regionals o minoritàries en qüestió; o
- ii. a preveure que una part substancial de l'educació preescolar es faci en les llengües regional o minoritàries en qüestió; o
- iii. a aplicar una de les mesures que indiquen els apartats i i ii anteriors com a mínim als alumnes les famílies dels quals ho desitgin i el nombre dels quals es consideri suficient; o
- iv. si els poders públics no tenen competència directa en l'àmbit de l'educació preescolar, a afavorir i/o fomentar l'aplicació de les mesures que esmenten els apartats i a iii anteriors;
- b. i. a preveure un ensenyament primari en les llengües regionals o minoritàries en qüestió; o
- ii. a preveure que una part substancial de l'ensenyament primari es faci en les llengües regionals o minoritàries en qüestió; o
- iii. a preveure, en el marc de l'educació primària, que l'ensenyament de les llengües regionals o minoritàries en qüestió formi part del currículum; o
- iv. a aplicar una de les mesures que esmenten els apartats i a iii anteriors com a mínim als alumnes les famílies dels quals ho desitgin i el nombre dels quals es consideri suficient;
- c. i. a preveure un ensenyament secundari en les llengües regionals o minoritàries en qüestió; o
- ii. a preveure que una part substancial de l'ensenyament secundari es faci en les llengües regionals o minoritàries; o
- iii. a preveure, en el marc de l'educació secundària, que l'ensenyament de les llengües regionals o minoritàries formi part del currículum; o
- iv. a aplicar una de les mesures que esmenten els apartats i a iii anteriors com a mínim als alumnes que ho desitgin. Ò, si és el cas, a aquells les famílies dels quals ho desitgin i el nombre dels quals es consideri suficient;
- d. i. a preveure la possibilitat d'un ensenyament tècnic i professional en les llengües regionals o minoritàries en qüestió; o
- ii. a preveure que una part substancial de l'ensenyament tècnic i professional es faci en les llengües regionals o minoritàries en qüestió; o
- iii. a preveure, en el marc de l'educació tècnica i professional, que l'ensenyament de les llengües regionals o minoritàries en qüestió formi part del currículum; o
- iv. a aplicar una de les mesures que esmenten els apartats i a iii anteriors com a mínim als alumnes que ho desitgin. Ò, si és el cas, a aquells les famílies dels quals ho desitgin i el nombre dels quals es consideri suficient;

e. i. a preveure la possibilitat d'un ensenyament universitari o altres formes d'ensenyament superior en les llengües regionals o minoritàries; o
ii. a preveure l'estudi d'aquestes llengües com a disciplines d'ensenyament universitari o superior; o
iii. si, a causa del paper de l'Estat envers les entitats d'ensenyament superior, els apartats i i ii no es poden aplicar, a fomentar i/o autoritzar l'establiment d'un ensenyament universitari o d'altres formes d'ensenyament superior en les llengües regionals o minoritàries, o de mitjans que permetin estudiar aquestes llengües a la universitat o en altres institucions d'ensenyament superior;

f. i. a adoptar disposicions perquè es donin cursos de formació d'adults o de formació permanent principalment o totalment en les llengües regionals o minoritàries; o
ii. a proposar aquestes llengües com a disciplines de la formació d'adults i de la formació permanent; o
iii. si els poders públics no tenen competència directa en l'àmbit de la formació d'adults, a afavorir i/o fomentar l'ensenyament d'aquestes llengües en el marc de la formació d'adults i de la formació permanent;

g a adoptar disposicions per assegurar l'ensenyament de la història i la cultura de les quals la llengua regional o minoritària és l'expressió;

h. a assegurar la formació inicial i permanent dels mestres necessària per a l'aplicació dels paràgrafs a a g que la Part accepti;

i. a crear un o més òrgan/s de control encarregat/s de seguir les mesures adoptades i els progressos assolits en l'establiment o el desenvolupament de l'ensenyament de llengües regionals o minoritàries, i a elaborar, quant a aquests punts, informes periòdics que es faran públics.

2 En matèria d'ensenyament i pel que fa als territoris diferents d'aquells en què tradicionalment s'usen les llengües regionals o minoritàries, les Parts es comprometen a autoritzar, a fomentar o a establir, si el nombre de parlants d'una llengua regional o minoritària ho justifica, un ensenyament en o de la llengua regional o minoritària en els nivells adequats de l'ensenyament.

Article 9

Justícia

1 Les Parts es comprometen, pel que fa a les circumscripcions de les autoritats judicials en què resideixi un nombre de persones que usi les llengües regionals o minoritàries que justifiqui les mesures que s'especifiquen més endavant, segons la situació de cada una d'aquestes llengües i a condició que el jutge no consideri que la utilització de les possibilitats que ofereix aquest paràgraf és un obstacle a la bona administració de la justícia:

a en els processos penals:

i a preveure que els tribunals, a petició d'una de les parts, facin el procés en una de les

llengües regionals o minoritàries; i/o

ii a garantir a l'acusat el dret d'expressar-se en la seva llengua regional o minoritària; i/o

iii a preveure que les demandes i les proves, escrites o orals, no es considerin inadmissibles només pel fet que siguin formulades en una llengua regional o minoritària; i/o

iv a establir en aquestes llengües regionals o minoritàries, si es demana, els documents relacionats amb un procés judicial;

en cas que sigui necessari el recurs a intèrprets o a traduccions no han de representar despeses addicionals per als interessats;

b en els processos civils:

i a preveure que els tribunals, a petició d'una de les parts, facin el procés en una de les llengües regionals o minoritàries; i/o

ii a permetre, si una part en litigi ha de comparèixer personalment davant un tribunal, que s'expressi en la seva llengua regional o minoritària sense que per això incorri en despeses addicionals; i/o

iii a permetre que els documents i les proves es facin en les llengües regionals o minoritàries,

en cas que sigui necessari per haver recorregut a intèrprets o a traduccions;

c en els processos davant els tribunals competents en matèria administrativa:

i a preveure que els tribunals, a petició d'una de les parts, facin el procés en una de les llengües regionals o minoritàries; i/o

ii a permetre, si una part en litigi ha de comparèixer personalment davant un tribunal, que s'expressi en la seva llengua regional o minoritària sense que per això incorri en despeses addicionals; i/o

iii a permetre que els documents i les proves es facin en les llengües regionals o minoritàries,

en cas que sigui necessari per haver recorregut a intèrprets o a traduccions;

d a adoptar mesures a fi que l'aplicació dels apartats i i iii dels paràgrafs b i c anteriors i l'ús eventual d'intèrprets i de traduccions no comportin despeses addicionals per als interessats.

2 Les Parts es comprometen:

a a no refusar la validesa dels actes jurídics establerts a l'Estat pel sol fet que siguin

redactats en una llengua regional o minoritària; o

b a no refusar la validesa, entre les parts, dels actes jurídics establerts a l'Estat pel sol fet que siguin redactats en una llengua regional o minoritària, i a preveure que seran oposables als tercers interessats que no parlin aquestes llengües, amb la condició que aquell qui faci valer l'acta els en comuniqui el contingut; o

c a no refusar la validesa, entre les parts, dels actes jurídics establerts a l'Estat pel sol fet que siguin redactats en una llengua regional o minoritària.

3 Les Parts es comprometen a fer accessibles, en les llengües regionals o minoritàries, els textos legislatius nacionals més importants i els que afecten particularment les persones que fan ús d'aquestes llengües, llevat que aquests textos ja estiguin disponibles d'una altra manera.

Article 10

Autoritats administratives i serveis públics

1 En les circumscripcions de les autoritats administratives de l'Estat en les quals resideixi un nombre de parlants de llengües regionals o minoritàries que justifiqui les mesures que s'especifiquen més avall i segons la situació de cada llengua, les Parts es comprometen, en la mesura del que sigui raonablement possible:

a i a vetllar perquè les autoritats administratives utilitzin les llengües regionals o minoritàries; o

ii a vetllar perquè llurs agents que estiguin en contacte amb el públic facin servir les llengües regionals o minoritàries en les relacions amb les persones que s'hi adrecin en aquestes llengües; o

iii a vetllar perquè els parlants de llengües regionals o minoritàries puguin presentar demandes orals o escrites i rebre una resposta en aquestes llengües; o

iv a vetllar perquè els parlants de llengües regionals o minoritàries puguin presentar demandes orals o escrites en aquestes llengües; o

v a vetllar perquè els parlants de llengües regionals o minoritàries puguin presentar un document redactat en aquestes llengües que sigui vàlid;

b a posar a disposició formularis i textos administratius d'ús habitual per la població en les llengües regionals o minoritàries, o en versions bilingües;

c a permetre a les autoritats administratives redactar documents en una llengua regional o minoritària.

2 Pel que fa a les autoritats locals i regionals als territoris de les quals resideixi un nombre de parlants de llengües regionals o minoritàries que justifiqui les mesures que s'especifiquen més avall, les Parts es comprometen a permetre i/o fomentar:

a l'ús de les llengües regionals o minoritàries en el marc de l'administració regional o local;

b la possibilitat per als parlants de llengües regionals o minoritàries de presentar demandes orals o escrites en aquestes llengües;

c la publicació, per part de les col·lectivitats regionals, de llurs textos oficials igualment en les llengües regionals o minoritàries;

d la publicació, per part de les col·lectivitats locals, de llurs textos oficials igualment en les llengües regionals o minoritàries;

e l'ús, per part de les col·lectivitats regionals, de llengües regionals o minoritàries en els debats de llurs assemblees, sense excloure'n, tanmateix, l'ús de la/les llengua/gües oficial/s de l'Estat;

f l'ús, per part de les col·lectivitats locals, de llengües regionals o minoritàries en els debats de llurs assemblees, sense excloure'n, tanmateix, l'ús de la/les llengua/gües oficial/s de l'Estat;

g l'ús o l'adopció, si és el cas conjuntament amb la denominació en la/les llengua/gües oficial/s, de les formes tradicionals i correctes de la toponímia en les llengües regionals o minoritàries.

3 Pel que fa als serveis públics assegurats per les autoritats administratives o altres persones que actuïn per compte d'aquestes, les Parts contractants es comprometen, als territoris en què s'usen les llengües regionals o minoritàries, segons la situació de cada llengua i en la mesura del que sigui raonablement possible:

a a vetllar perquè les llengües regionals o minoritàries es facin servir durant la prestació del servei; o

b a permetre als parlants de llengües regionals o minoritàries formular una demanda i rebre una resposta en aquestes llengües; o

c a permetre als parlants de llengües regionals o minoritàries formular una demanda en aquestes llengües.

4 A l'efecte de l'aplicació del que disposen els paràgrafs 1, 2 i 3 que han acceptat, les Parts es comprometen a prendre una o diverses de les mesures següents:

a la traducció o la interpretació que eventualment es requereixin;

b la contractació i, si és el cas, la formació d'un nombre suficient de funcionaris i altres agents públics;

c satisfer, en la mesura del possible, les demandes d'agents públics que coneguin una llengua regional o minoritària de ser destinats al territori en què s'usa aquesta llengua.

5 Les Parts es comprometen a permetre, a petició dels interessats, l'ús o l'adopció de patronímics en les llengües regionals o minoritàries.

Article 11

Mitjans de comunicació

1 Les Parts es comprometen, per als parlants de les llengües regionals o minoritàries, als territoris en què s'usen aquestes llengües, segons la situació de cada llengua, en la mesura en què les autoritats públiques, d'una manera directa o indirecta, tenen una competència, poders o un paper en aquest àmbit, tot respectant els principis d'independència i d'autonomia dels mitjans de comunicació:

a en la mesura en què la ràdio i la televisió tenen una missió de servei públic:

i a assegurar la creació, com a mínim, d'una emissora de ràdio i una cadena de televisió en les llengües regionals o minoritàries; o

ii a fomentar i/o facilitar la creació, com a mínim, d'una emissora de ràdio i una cadena de televisió en les llengües regionals o minoritàries; o

iii a adoptar les disposicions adequades perquè els difusors programin emissions en les llengües regionals o minoritàries;

b i a fomentar i/o facilitar la creació, com a mínim, d'una emissora de ràdio en les llengües regionals o minoritàries; o

ii a fomentar i/o facilitar l'emissió de programes de ràdio en les llengües regionals o minoritàries, d'una manera regular;

c i a fomentar i/o facilitar la creació, com a mínim, d'una cadena de televisió en les llengües regionals o minoritàries; o

ii a fomentar i/o facilitar la difusió de programes de televisió en les llengües regionals o minoritàries, d'una manera regular;

d a fomentar i/o facilitar la producció i la difusió d'obres àudio i audiovisuals en les llengües regionals o minoritàries;

e i a fomentar i/o facilitar la creació i/o el manteniment, com a mínim, d'un òrgan de premsa en les llengües regionals o minoritàries; o

ii a fomentar i/o facilitar la publicació d'articles de premsa en les llengües regionals o minoritàries, d'una manera regular;

f i a cobrir els costos suplementaris dels mitjans de comunicació que facin ús de les llengües regionals o minoritàries, si la llei preveu una assistència financera, en general, per als mitjans de comunicació; o

ii a ampliar les mesures existents d'assistència financera a les produccions audiovisuals en llengües regionals o minoritàries;

g a donar suport a la formació de periodistes i altre personal per als mitjans de comunicació que facin servir les llengües regionals o minoritàries.

2 Les Parts es comprometen a garantir la llibertat de recepció directa de les emissions de ràdio i televisió dels països veïns en una llengua usada d'una manera idèntica o semblant a una llengua regional o minoritària, i a no oposar-se a la retransmissió d'emissions de ràdio i televisió dels països veïns en aquesta llengua. A més, es comprometen a vetllar perquè no s'imposi a la premsa escrita cap restricció a la llibertat d'expressió i a la lliure circulació de la informació en una llengua usada d'una manera idèntica o semblant a una llengua regional o minoritària. L'exercici de les llibertats esmentades més amunt, que comporta deures i responsabilitats, es pot sotmetre a les formalitats, condicions, restriccions o sancions que prevegi la llei, sempre que constitueixin mesures necessàries, en una societat democràtica, per a la seguretat nacional, la integritat territorial o la seguretat pública, la defensa de l'ordre i la prevenció del crim, la protecció de la salut o de la moral, la protecció de la reputació o dels drets d'altri, per a evitar la divulgació d'informacions confidencials, o per a garantir l'autoritat i la imparcialitat del poder judicial.

3 Les Parts es comprometen a vetllar perquè els interessos dels parlants de llengües regionals o minoritàries siguin representats o considerats en el marc de les estructures creades eventualment d'acord amb la llei i que tinguin la tasca de garantir la llibertat i la pluralitat dels mitjans de comunicació.

Article 12

Activitats i equipaments culturals

1 Pel que fa a activitats i equipaments culturals Ä particularment biblioteques, videoteques, centres culturals, museus, arxius, acadèmies, teatres i cinemes, com també treballs literaris i de producció cinematogràfica, expressió cultural popular, festivals, indústries culturals, incloent-hi, entre d'altres, la utilització de noves tecnologiesÄ les Parts es comprometen, pel que fa al territori en què s'usen aquestes llengües i en la mesura en què les autoritats públiques tinguin una competència, poders o un paper en aquest àmbit:

a a fomentar l'expressió i les iniciatives pròpies de les llengües regionals o minoritàries, i a afavorir els diferents mitjans d'accés a les obres produïdes en aquestes llengües;

b a afavorir els diversos mitjans d'accés d'altres llengües a les obres produïdes en les llengües regionals o minoritàries, tot ajudant i duent a terme les activitats de traducció, doblatge, postsincronització i subtitulació;

c a afavorir l'accés de les llengües regionals o minoritàries a les obres produïdes en altres llengües, tot ajudant i duent a terme les activitats de traducció, doblatge, post-sincronització i subtitulació;

d a vetllar perquè els organismes encarregats d'emprendre o donar suport a diverses formes d'activitats culturals integrin en una mesura adequada el coneixement i la pràctica de les

llengües i les cultures regionals o minoritàries en les operacions que siguin iniciativa d'ells o a les quals donin suport;

e a afavorir mesures que facin possible que els organismes encarregats d'emprendre o donar suport a activitats culturals disposin de personal que domini la llengua regional o minoritària, a més de la/les llengua/gües de la resta de la població;

f a afavorir la participació directa, pel que fa als equipaments i els programes d'activitats culturals, de representants dels parlants de la llengua regional o minoritària;

g a fomentar i/o facilitar la creació d'un o més organismes encarregats de recollir, rebre en dipòsit i presentar o publicar les obres produïdes en les llengües regionals o minoritàries;

h si cal, a crear i/o promoure i finançar serveis de traducció i de recerca terminològica amb vista, principalment, a mantenir i crear en cada llengua regional o minoritària una terminologia administrativa, comercial, econòmica, social, tecnològica o jurídica adequada.

2 Pel que fa als territoris diferents d'aquells en què s'usen tradicionalment les llengües regionals o minoritàries, les Parts es comprometen a autoritzar, a fomentar i/o a preveure, si el nombre de parlants d'una llengua regional o minoritària ho justifica, activitats o equipaments culturals adequats, d'acord amb el paràgraf anterior.

3 Les Parts es comprometen, en llur política cultural a l'estranger, a donar un lloc adequat a les llengües regionals o minoritàries i a la cultura de la qual són l'expressió.

Article 13

Vida econòmica i social

1 Pel que fa a les activitats econòmiques i socials, les Parts es comprometen, per al conjunt del país:

a a excloure de llur legislació qualsevol disposició que prohibeixi o limiti sense cap raó justificable el recurs a llengües regionals o minoritàries en els documents relatius a la vida econòmica o social, particularment en els contractes de treball i en els documents tècnics com ara les instruccions de productes o equipaments;

b a prohibir la inserció, en els reglaments interns de les empreses i els documents privats, de clàusules que excloguin o limitin l'ús de les llengües regionals o minoritàries, almenys entre els parlants de la mateixa llengua;

c a oposar-se a les pràctiques que tinguin la intenció de descoratjar l'ús de les llengües regionals o minoritàries en el marc de les activitats econòmiques o socials;

d a facilitar i/o fomentar per altres mitjans diferents dels que esmenten els apartats anteriors l'ús de les llengües regionals o minoritàries.

2 En matèria d'activitats econòmiques i socials, les Parts es comprometen, en la mesura en què les autoritats públiques hi tinguin competència, al territori en què s'usen les llengües

regionals o minoritàries, i en la mesura en què sigui raonablement possible:

a a definir, per mitjà de les reglamentacions financeres i bancàries, modalitats que permetin, en condicions compatibles amb els usos comercials, la utilització de les llengües regionals o minoritàries en la redacció d'ordres de pagament (xecs, lletres de canvi, etc.) o altres documents financers o, si és el cas, a vetllar per la introducció d'un procés d'aquest tipus;

b en els sectors econòmics i socials dependents directament de llur control (sector públic), a dur a terme accions que hi fomentin l'ús de les llengües regionals o minoritàries;

c a vetllar perquè els equipaments socials com ara hospitals, asils o residències ofereixin la possibilitat de rebre i d'atendre en llur llengua els parlants d'una llengua regional o minoritària que necessitin cures per raons de salut, d'edat o d'altres;

d a vetllar, segons les modalitats adequades, perquè les consignes de seguretat siguin igualment redactades en les llengües regionals o minoritàries;

e a fer accessibles en les llengües regionals o minoritàries les informacions que donen les autoritats competents relatives als drets dels consumidors.

Article 14

Intercanvis transfronterers

Les Parts es comprometen:

a a aplicar els acords bilaterals i multilaterals existents que vinculen els Estats en què la mateixa llengua s'usa d'una manera idèntica o semblant, o a esforçar-se a concloure'n, si cal, per tal d'afavorir els contactes entre els parlants de la mateixa llengua en els Estats en qüestió, en els àmbits de la cultura, l'ensenyament, la informació, la formació professional i l'educació permanent;

b en interès de les llengües regionals o minoritàries, a facilitar i/o promoure la cooperació a través de les fronteres, especialment entre col·lectivitats regionals o locals en el territori de les quals s'usa la mateixa llengua d'una manera idèntica o semblant.

PART IV

Aplicació de la Carta

Article 15

Informes periòdics

1 Les Parts presentaran periòdicament al secretari general del Consell d'Europa, en la forma que determinarà el Comitè de Ministres, un informe sobre la política duta a terme, d'acord amb la part II d'aquesta Carta, i sobre les mesures preses en aplicació de les disposicions de la part III que hagin acceptat. El primer informe s'ha de presentar durant l'any següent a l'entrada en vigor de la Carta per a la Part en qüestió; els altres informes, en intervals de tres anys després del primer informe.

2 Les Parts han de publicar llurs informes.

Article 16

Examen dels informes

1 Els informes presentats al secretari general del Consell d'Europa en aplicació de l'article 15 seran examinats per un comitè d'experts que es constituirà d'acord amb l'article 17.

2 Els organismes o les associacions establerts legalment en una Part podran cridar l'atenció del comitè d'experts sobre qüestions relatives als compromisos que hagi pres aquesta Part en virtut de la part III d'aquesta Carta. Un cop consultada la Part interessada, el comitè d'experts podrà tenir en compte aquestes informacions en la preparació de l'informe que esmenta el paràgraf 3 d'aquest article. Aquests organismes o associacions podran presentar, a més, declaracions sobre la política duta a terme per una Part, d'acord amb la part II.

3 Sobre la base dels informes que esmenta el paràgraf 1 i de les informacions que esmenta el paràgraf 2, el comitè d'experts prepararà un informe adreçat al Comitè de Ministres. Aquest informe anirà acompanyat d'observacions que les Parts seran invitades a formular, i el Comitè de Ministres el podrà fer públic.

4 L'informe que esmenta el paràgraf 3 contindrà, particularment, les propostes del comitè d'experts al Comitè de Ministres amb vista a la preparació, si escau, de qualsevol recomanació d'aquest a una o més Parts.

5 El secretari general del Consell d'Europa elaborarà un informe biennal detallat per a l'Assemblea parlamentària sobre l'aplicació de la Carta.

Article 17

Comitè d'experts

1 El comitè d'experts serà compost d'un membre per cada Part, que el Comitè de Ministres nomenarà d'una llista de persones de la més alta integritat i competència reconeguda en les matèries de què tracta la Carta, que la Part afectada proposarà.

2 Els membres del comitè seran nomenats per un període de sis anys i llur mandat serà renovable. Si un membre no pot complir el seu mandat, serà substituït d'acord amb el procediment que preveu el paràgraf 1, i el membre nomenat en substitució completarà el termini del mandat del seu predecessor.

3 El comitè d'experts adoptarà el seu reglament intern. El secretari general del Consell d'Europa n'assegurarà la Secretaria.

PART V

Disposicions finals

Article 18

Aquesta Carta és oberta a la signatura dels Estats membres del Consell d'Europa. Se sotmetrà a ratificació, acceptació o aprovació. Els instruments de ratificació, d'acceptació o

d'aprovació es depositaran davant el secretari general del Consell d'Europa.

Article 19

1 Aquesta Carta entrarà en vigor el primer dia del mes següent a l'expiració d'un període de tres mesos des de la data en què cinc Estats membres del Consell d'Europa hagin expressat llur consentiment a estar vinculats per la Carta, d'acord amb el que disposa l'article 18.

2 Per a qualsevol Estat membre que expressi posteriorment el seu consentiment a estar vinculat per la Carta, aquesta entrarà en vigor el primer dia del mes següent a l'expiració d'un període de tres mesos des de la data del dipòsit de l'instrument de ratificació, d'acceptació o d'aprovació.

Article 20

1 Un cop aquesta Carta hagi entrat en vigor, el Comitè de Ministres del Consell d'Europa podrà convidar qualsevol Estat no membre del Consell d'Europa a adherir-se a la Carta.

2 Per a qualsevol Estat que s'hi adhereixi, la Carta entrarà en vigor el primer dia del mes següent a l'expiració d'un període de tres mesos des de la data de dipòsit de l'instrument d'adhesió davant el secretari general del Consell d'Europa.

Article 21

1 Qualsevol Estat, en el moment de la signatura o del dipòsit del seu instrument de ratificació, d'acceptació, d'aprovació o d'adhesió, pot formular una o més reserva/es als paràgrafs 2 a 5 de l'article 7 d'aquesta Carta. No s'admet cap altra reserva.

2 Qualsevol Estat contractant que hagi formulat una reserva en virtut del paràgraf anterior pot retirar-la totalment o parcialment tot adreçant una notificació al secretari general del Consell d'Europa. La retirada tindrà efecte la data en què el secretari general rebí la notificació.

Article 22

1 Qualsevol Part pot denunciar, en tot moment, aquesta Carta tot adreçant una notificació al secretari general del Consell d'Europa.

2 La denúncia tindrà efecte el primer dia del mes següent a l'expiració d'un període de sis mesos des de la data en què el secretari general rebí la notificació.

Article 23

El secretari general del Consell d'Europa notificarà als Estats membres del Consell i a qualsevol Estat que s'hagi adherit a aquesta Carta:

a qualsevol signatura;

b el dipòsit de qualsevol instrument de ratificació, d'acceptació, d'aprovació o d'adhesió;

c qualsevol data d'entrada en vigor d'aquesta Carta, d'acord amb els articles 19 i 20;

d qualsevol notificació que rebi en aplicació de les disposicions del paràgraf 2 de l'article 3; e qualsevol altre acte, notificació o comunicació que concerneixi aquesta Carta.

En fe dels quals, els sotasignats, degudament autoritzats a aquest efecte, han signat aquesta Carta.

Fet a Estrasburg, el 5 de novembre de 1992, en francès i en anglès, tots dos textos donant igualment fe, en un sol exemplar que es dipositarà en els arxius del Consell d'Europa. El secretari general del Consell d'Europa n'adreçarà una còpia certificada a cada un dels Estats membres del Consell d'Europa i a qualsevol Estat convidat a adherir-se a aquesta Carta.

DECLARACIÓ UNIVERSAL DE DRETS LINGÜÍSTICS

PRELIMINARS

Les institucions i organitzacions no governamentals signatàries de la present Declaració universal de drets lingüístics, reunides a Barcelona, els dies 6 al 9 de juny de 1996,

Vista la Declaració universal dels drets humans de 1948, que en el preàmbul afirma la "fe en els drets humans fonamentals, en la dignitat i en la vàlua de la persona humana i en la igualtat de drets d'homes i dones"; i que en el seu article segon estableix que "tothom té tots els drets i totes les llibertats" sense distinció de "raça, color, sexe, llengua, religió, opinió política o altra, origen nacional o social, posició econòmica, naixement o qualsevol altra condició";

Vistos el Pacte internacional de drets civils i polítics, de 16 de desembre de 1966 (article 27), i el Pacte internacional de drets econòmics, socials i culturals, de la mateixa data, que en llurs preàmbuls postulen que l'ésser humà no pot ser lliure si no es creen les condicions que li permetin gaudir tant dels seus drets civils i polítics com dels seus drets econòmics, socials i culturals;

Vista la Resolució 47/135, de 18 de desembre de 1992, de l'Assemblea General de l'Organització de les Nacions Unides, que adopta la Declaració sobre els drets de les persones pertanyents a minories nacionals o ètniques, religioses i lingüístiques;

Vistos els convenis i declaracions del Consell d'Europa, com el Conveni europeu per a la protecció dels drets humans i les llibertats fonamentals, de 4 de novembre de 1950 (article 14); la Convenció del Consell de Ministres del Consell d'Europa, de 29 de juny de 1992, per la qual s'aprova la Carta europea sobre les llengües regionals o minoritàries; la Declaració de la Cimera del Consell d'Europa, de 9 d'octubre de 1993, sobre les minories nacionals; i la Convenció marc per a la protecció de les minories nacionals, del mes de novembre de 1994;

Vistes la Declaració de Santiago de Compostel·la del PEN Club Internacional i la Declaració, de 15 de desembre de 1993, del Comitè de Traduccions i Drets Lingüístics del PEN Club Internacional sobre la proposta de realitzar una conferència mundial de drets lingüístics;

Vist que en la Declaració de Recife, el Brasil, de 9 d'octubre de 1987, el XXII Seminari de l'Associació Internacional per al Desenvolupament de la Comunicació Intercultural recomana a les Nacions Unides que prenguin les mesures necessàries a fi d'adoptar i aplicar una declaració universal dels drets lingüístics;

Vista la Convenció número 169 de l'Organització Internacional del Treball, de 26 de juny de 1989, relativa als pobles indígenes en països independents;

Vist que la Declaració universal dels drets col·lectius dels pobles, de Barcelona, del maig de 1990, declara que qualsevol poble té dret a expressar i a desenvolupar la seva cultura, la seva llengua i les seves normes d'organització i, per fer-ho, a dotar-se de les pròpies estructures polítiques, educatives, de comunicació i d'administració pública, en marcs polítics diferents;

Vista la Declaració final de l'Assemblea General de la Federació Internacional de Professors de Llengües Vives a Pécs (Hongria), de 16 d'agost de 1991, que recomana que els drets lingüístics siguin considerats com a drets fonamentals de l'individu;

Vist l'informe de la Comissió de Drets Humans del Consell Econòmic i Social de les Nacions Unides, de 20 d'abril de 1994, relatiu al text provisional de la Declaració dels drets dels pobles indígenes, declaració en què els drets individuals es valoren a la llum dels drets col·lectius;

Vist l'esborrany de la Declaració de la Comissió Interamericana de Drets Humans sobre els drets dels pobles indígenes, aprovat en la sessió 1278, de 18 de setembre de 1995;

Atès que la majoria de les llengües amenaçades del món pertanyen a pobles no sobirans i que uns dels principals factors que impedeixen el desenvolupament d'aquestes llengües i acceleren el procés de substitució lingüística són la manca d'autogovern i la política d'estats que imposen llur estructura politicoadministrativa i llur llengua;

Atès que la invasió, la colonització i l'ocupació, així com d'altres casos de subordinació política, econòmica o social, impliquen sovint la imposició directa d'una llengua aliena o, si més no, la distorsió de la percepció del valor de les llengües i l'aparició d'actituds lingüístiques jerarquitzants que afecten la lleialtat lingüística dels parlants; i atès que, per aquests motius, les llengües d'alguns pobles que han esdevingut sobirans estan immerses en un procés de substitució lingüística a causa d'una política que afavoreix la llengua dels antics poders imperials o colonials;

Atès que l'universalisme s'ha de basar en una concepció de la diversitat lingüística i cultural que superi alhora les tendències homogeneïtzadores i les tendències a l'aïllament exclusivista;

Atès que per garantir la convivència entre comunitats lingüístiques cal trobar uns principis d'ordre universal que permetin assegurar la promoció, el respecte i l'ús social públic i privat de totes les llengües;

Atès que diversos factors d'ordre extralingüístic (històrics, polítics, territorials, demogràfics, econòmics, socioculturals, sociolingüístics i d'actitud col·lectiva) generen problemes que provoquen la desaparició, marginació i degradació de nombroses llengües, i que cal, per tant, que els drets lingüístics es plantegin des d'una perspectiva global, perquè es puguin aplicar en cada cas les solucions específiques adequades;

entenent que cal una declaració universal de drets lingüístics que permeti de corregir els desequilibris lingüístics de manera que asseguri el respecte i el ple desplegament de totes les llengües i que estableixi els principis d'una pau lingüística planetària justa i equitativa, com a factor cabdal de la convivència social;

DECLAREM QUE

PREÀMBUL

La situació de cada llengua, vistes les consideracions prèvies, és el resultat de la confluència i de la interacció d'una gran varietat de factors: politicojurídics, ideològics i històrics, demogràfics i territorials, econòmics i socials, culturals, lingüístics i sociolingüístics, interlingüístics i, finalment, subjectius.

En concret, la situació actual es caracteritza per:

- . La secular tendència unificadora de la majoria d'estats a reduir la diversitat i a afavorir actituds adverses a la pluralitat cultural i al pluralisme lingüístic.
- . El procés de mundialització de l'economia i, en conseqüència, del mercat de la informació, la comunicació i la cultura, que trasbalsa els àmbits de relació i les formes d'interacció que garanteixen la cohesió interna de cada comunitat lingüística.
- . El model economicista de creixement propugnat pels grups econòmics transnacionals, que pretén identificar la desregulació amb el progrés i l'individualisme competitiu amb la llibertat, cosa que genera greus i creixents desigualtats econòmiques, socials, culturals i lingüístiques.

Les amenaces que, en el moment actual, pressionen les comunitats lingüístiques sigui per la manca d'autogovern, per una demografia limitada o bé parcialment o enterament dispersa, per una economia precària, per una llengua no codificada o per un model cultural oposat al predominant, fan que moltes llengües no puguin sobreviure i desenvolupar-se si no es tenen en compte aquests eixos fonamentals:

- . En la perspectiva política, concebre una organització de la diversitat lingüística que permeti la participació efectiva de les comunitats lingüístiques en aquest nou model de creixement.
- . En la perspectiva cultural, fer plenament compatible l'espai comunicatiu mundial amb la participació equitativa de tots els pobles, de totes les comunitats lingüístiques i de totes les persones en el procés de desenvolupament.
- . En la perspectiva econòmica, fonamentar un desenvolupament sostenible basat en la participació de tothom i en el respecte per l'equilibri ecològic de les societats i per unes relacions equitatives entre totes les llengües i cultures.

Per tot això, aquesta Declaració parteix de les comunitats lingüístiques i no pas dels estats, i s'inscriu en el marc de reforçament de les institucions internacionals capaces de garantir un desenvolupament sostenible i equitatiu per a tota la humanitat, i té com a finalitat de propiciar l'organització d'un marc polític de la diversitat lingüística basat en la convivència i en el respecte i el benefici recíprocs.

TÍTOL PRELIMINAR

Precisions conceptuais

Article 1

1. Aquesta Declaració entén com a *comunitat lingüística* tota societat humana que, assentada històricament en un espai territorial determinat, reconegut o no, s'autoidentifica com a poble i ha desenvolupat una llengua comuna com a mitjà de comunicació natural i de cohesió cultural entre els seus membres. Amb la denominació de *llengua pròpia d'un territori* es fa referència a l'idioma de la comunitat històricament establerta en aquest espai.

2. Aquesta Declaració parteix del principi que els drets lingüístics són alhora individuals i col·lectius, i adopta com a referent de la plenitud dels drets lingüístics el cas d'una comunitat lingüística històrica en el seu espai territorial, entès aquest no solament com a àrea geogràfica on viu aquesta comunitat, sinó també com un espai social i funcional imprescindible per al ple desenvolupament de la llengua. És a partir d'aquest referent que es poden establir com una gradació o contínuum els drets que corresponen als grups lingüístics al·ludits al punt 5 d'aquest mateix article i els de les persones fora del territori de la seva comunitat.

3. Als efectes d'aquesta Declaració, s'entén que es troben també al seu propi territori i pertanyen a una comunitat lingüística les col·lectivitats que:

- i. es troben separades del gruix de la seva comunitat per fronteres polítiques o administratives;
- ii. estan assentades històricament en un espai geogràfic reduït, envoltat pels membres d'altres comunitats lingüístiques; o
- iii. estan assentades en un espai geogràfic compartit amb els membres d'altres comunitats lingüístiques d'historicitat similar.

4. Als efectes d'aquesta Declaració es consideren, també, com a comunitats lingüístiques dins el seu propi territori històric els pobles nòmades en les seves àrees de desplaçament o els pobles d'assentament dispers.

5. Aquesta Declaració entén com a *grup lingüístic* tota col·lectivitat humana que comparteix una mateixa llengua i que es troba assentada en l'espai territorial d'una altra comunitat lingüística, però sense una historicitat equivalent, com succeeix en casos diversos com ara immigrants, refugiats, deportats o els membres de les diàspores.

Article 2

1. Aquesta Declaració considera que, en els casos en què diferents comunitats i grups lingüístics concorren en un territori compartit, l'exercici dels drets formulats en aquesta Declaració s'ha de regir pel respecte entre tots i dins de les màximes garanties democràtiques.

2. A l'hora d'establir un equilibri sociolingüístic satisfactori, és a dir, l'adequada articulació

entre els drets respectius d'aquestes comunitats i grups lingüístics i de les persones que en formen part, cal tenir en compte, a més de la seva historicitat relativa i la seva voluntat expressada democràticament, factors que poden aconsellar un tracte reequilibrador, d'objectiu compensatori: el caràcter forçat de les migracions que han conduït a la convivència de les diferents comunitats i grups, o el seu grau de precarietat política, socioeconòmica i cultural.

Article 3

1. Aquesta Declaració considera com a drets personals inalienables, exercibles en qualsevol situació, els següents:

el dret a ésser reconegut com a membre d'una comunitat lingüística;

el dret a l'ús de la llengua en privat i en públic;

el dret a l'ús del propi nom;

el dret de relacionar-se i d'associar-se amb altres membres de la comunitat lingüística d'origen;

el dret de mantenir i desenvolupar la pròpia cultura;

i tots els altres drets de contingut lingüístic reconeguts en el Pacte internacional de drets civils i polítics, de 16 de desembre de 1966, i el Pacte internacional de drets econòmics, socials i culturals, de la mateixa data.

2. Aquesta Declaració considera que els drets col·lectius dels grups lingüístics, a més dels establerts per als seus membres a l'apartat anterior, també poden incloure, d'acord amb les puntualitzacions de l'article 2.2:

el dret a l'ensenyament de la pròpia llengua i cultura;

el dret a disposar de serveis culturals;

el dret a una presència equitativa de la llengua i la cultura del grup en els mitjans de comunicació;

el dret a ser atesos en la seva llengua en els organismes oficials i les relacions socioeconòmiques.

3. Els drets de les persones i els grups lingüístics anteriorment esmentats no poden representar cap obstacle a la interrelació i la integració d'aquests amb la comunitat lingüística receptora, ni cap limitació dels drets d'aquesta comunitat o dels seus membres a la plenitud de l'ús públic de la llengua pròpia en el conjunt del seu espai territorial.

Article 4

1. Aquesta Declaració considera que les persones que es traslladen i s'estableixen al territori d'una comunitat lingüística diferent de la pròpia tenen el dret i el deure de mantenir-hi una relació d'integració. La *integració* s'entén com una socialització addicional d'aquestes persones de manera que puguin conservar les seves característiques culturals d'origen, però comparteixin amb la societat que les acull prou referències, valors i comportaments per permetre un funcionament social global sense més dificultats que les dels membres de la comunitat receptora.

2. Aquesta Declaració considera, en canvi, que l'*assimilació* -entesa com l'aculturació de les persones en la societat que les acull, de tal manera que substitueixin les seves característiques culturals d'origen per les referències, els valors i els comportaments propis de la societat receptora- en cap cas no ha de ser forçada o induïda, sinó resultat d'una opció plenament lliure.

Article 5

Aquesta Declaració es basa en el principi que els drets de totes les comunitats lingüístiques són iguals i independents de la consideració jurídica o política de llengües oficials, regionals o minoritàries. L'ús de designacions com llengua regional o minoritària no és adoptat en aquest text perquè, si bé en algun cas el reconeixement com a llengües minoritàries o regionals pot facilitar l'exercici de certs drets, és freqüent l'ús d'aquests i altres determinatius per restringir els drets d'una comunitat lingüística.

Article 6

Aquesta Declaració exclou que una llengua pugui ser considerada pròpia d'un territori únicament pel fet de ser l'oficial de l'Estat o de tenir tradició de ser utilitzada dins d'aquest territori com a llengua administrativa o de certes activitats culturals.

TÍTOL PRIMER **Principis generals**

Article 7

1. Totes les llengües són l'expressió d'una identitat col·lectiva i d'una manera distinta de percebre i de descriure la realitat; per tant, han de poder gaudir de les condicions necessàries per al seu desenvolupament en totes les funcions.

2. Cada llengua és una realitat constituïda col·lectivament i és en el si d'una comunitat que esdevé disponible per a l'ús individual, com a instrument de cohesió, identificació, comunicació i expressivitat creadora.

Article 8

1. Totes les comunitats lingüístiques tenen el dret d'organitzar i gestionar els propis recursos a fi d'assegurar l'ús de la seva llengua en totes les funcions socials.

2. Totes les comunitats lingüístiques tenen el dret de disposar dels mitjans necessaris per tal d'assegurar la transmissió i la projecció futures de la llengua.

Article 9

Tota comunitat lingüística té el dret de codificar, estandarditzar, preservar, desenvolupar i promoure el seu sistema lingüístic, sense interferències induïdes o forçades.

Article 10

1. Totes les comunitats lingüístiques són iguals en dret.

2. Aquesta Declaració considera inadmissibles les discriminacions contra les comunitats lingüístiques basades en criteris com ara el seu grau de sobirania política, la seva situació social, econòmica o en qualsevol altre criteri, així com el nivell de codificació, actualització o modernització que han assolit llurs llengües.

3. En aplicació del principi d'igualtat cal disposar les mesures indispensables perquè aquesta igualtat sigui efectiva.

Article 11

Tota comunitat lingüística té el dret de gaudir dels mitjans de traducció directa o inversa que garanteixin l'exercici dels drets recollits en aquesta Declaració.

Article 12

1. En l'àmbit públic, tothom té dret a desenvolupar totes les activitats en la seva llengua, si és llengua pròpia del territori on resideix.

2. En l'àmbit personal i familiar tothom té dret a usar la seva llengua.

Article 13

1. Tothom té el dret d'accedir al coneixement de la llengua pròpia del territori on resideix.

2. Tothom té dret al poliglotisme, i a conèixer i usar la llengua més adient per al seu desenvolupament personal o per a la seva mobilitat social, sense perjudici de les garanties establertes en aquesta Declaració per a l'ús públic de la llengua pròpia del territori.

Article 14

Les disposicions d'aquesta Declaració no poden ser interpretades o utilitzades contra qualsevol norma o pràctica més favorable del règim intern o internacional a l'ús d'una llengua dins el territori que li és propi.

TÍTOL SEGON

Règim lingüístic general

Secció I

Administració pública i òrgans oficials

Article 15

1. Tota comunitat lingüística té el dret que la seva llengua sigui utilitzada com a oficial dins del seu territori.

2. Tota comunitat lingüística té el dret que les actuacions judicials i administratives, els documents públics i privats i els assentaments en registres públics realitzats en la llengua pròpia del territori siguin vàlids i eficaços i ningú no pugui al·legar-ne el desconeixement.

Article 16

Tot membre d'una comunitat lingüística té el dret de relacionar-se i ser atès en la seva llengua pels serveis dels poders públics o de les divisions administratives centrals, territorials, locals i supraterritorials als quals pertany el territori d'on és pròpia la llengua.

Article 17

1. Tota comunitat lingüística té el dret de disposar i d'obtenir tota la documentació oficial en la seva llengua, en suport paper, informàtic o qualsevol altre, per a les relacions que afecten el territori d'on és pròpia aquesta llengua.

2. Els poders públics han de disposar de formularis, impresos i models en suport paper, informàtic o qualsevol altre en les llengües territorials, i oferir-los al públic en els serveis que afectin els territoris d'on és pròpia la llengua respectiva.

Article 18

1. Tota comunitat lingüística té el dret que les lleis i altres disposicions jurídiques que la concerneixen es publiquin en la llengua pròpia del territori.

2. Els poders públics que tenen en els seus àmbits d'actuació més d'una llengua territorialment històrica han de publicar totes les lleis i altres disposicions jurídiques de caràcter general en aquestes llengües, amb independència que els seus parlants n'entenguin d'altres.

Article 19

1. Les assemblees de representants han d'adoptar com a oficials la llengua o les llengües històricament parlades en el territori que representen.

2. Aquest dret inclou les llengües de les comunitats d'assentament dispers referides a l'article

1 paràgraf 4.

Article 20

1. Tothom té dret a usar de paraula i per escrit, en els tribunals de justícia, la llengua històricament parlada en el territori en què estan ubicats. Els tribunals han d'emprar la llengua pròpia del territori en les seves actuacions internes i, si per raó de l'organització judicial de l'estat, el procediment se segueix fora del lloc d'origen, s'hi ha de mantenir la llengua d'origen.

2. En qualsevol cas, tothom té dret a ser jutjat en una llengua que li sigui entenedora i pugui parlar, o a obtenir gratuïtament un intèrpret.

Article 21

Tota comunitat lingüística té el dret que els assentaments dels registres públics es facin en la llengua pròpia del territori.

Article 22

Tota comunitat lingüística té el dret que els documents notariais o autoritzats per funcionaris que exerceixen la fe pública siguin redactats en la llengua pròpia del territori on el notari o funcionari autoritzat tingui ubicada la seva seu.

Secció II

Ensenyament

Article 23

1. L'ensenyament ha de contribuir a fomentar la capacitat d'autoexpressió lingüística i cultural de la comunitat lingüística del territori on és impartit.

2. L'ensenyament ha de contribuir al manteniment i desenvolupament de la llengua parlada per la comunitat lingüística del territori on és impartit.

3. L'ensenyament ha d'estar sempre al servei de la diversitat lingüística i cultural, i de les relacions harmonioses entre diferents comunitats lingüístiques arreu del món.

4. En el marc dels principis anteriors, tothom té dret a aprendre qualsevol llengua.

Article 24

Tota comunitat lingüística té dret a decidir quin ha de ser el grau de presència de la seva llengua, com a llengua vehicular i com a objecte d'estudi, a tots els nivells de l'ensenyament dintre del seu territori: preescolar, primari, secundari, tècnic i professional, universitari i formació d'adults.

Article 25

Tota comunitat lingüística té dret a disposar de tots els recursos humans i materials necessaris per aconseguir el grau desitjat de presència de la seva llengua a tots els nivells de l'ensenyament dintre del seu territori: ensenyants degudament formats, mètodes pedagògics adequats, manuals, finançament, locals i equips, mitjans tecnològics tradicionals i innovadors.

Article 26

Tota comunitat lingüística té dret a un ensenyament que permeti a tots els seus membres d'adquirir el ple domini de la seva pròpia llengua, amb les diverses capacitats relatives a tots els àmbits d'ús habituals, així com el millor domini possible de qualsevol altra llengua que desitgin conèixer.

Article 27

Tota comunitat lingüística té dret a un ensenyament que permeti als seus membres el coneixement de les llengües vinculades a la pròpia tradició cultural, tals com les llengües literàries o sagrades, usades antigament com a llengües habituals de la pròpia comunitat.

Article 28

Tota comunitat lingüística té dret a un ensenyament que permeti als seus membres d'adquirir un coneixement aprofundit del seu patrimoni cultural (història i geografia, literatura i altres manifestacions de la pròpia cultura), així com el màxim domini possible de qualsevol altra cultura que desitgin conèixer.

Article 29

1. Tota persona té dret a rebre l'ensenyament en la llengua pròpia del territori on resideix.
2. Aquest dret no exclou el dret d'accés al coneixement oral i escrit de qualsevol llengua que li serveixi d'eina de comunicació amb altres comunitats lingüístiques.

Article 30

La llengua i la cultura de cada comunitat lingüística han de ser objecte d'estudi i de recerca a nivell universitari.

Secció III **Onomàstica**

Article 31

Tota comunitat lingüística té el dret de preservar i usar en tots els àmbits i ocasions el seu sistema onomàstic.

Article 32

1. Tota comunitat lingüística té el dret de fer ús dels topònims en la llengua pròpia del territori, en els usos orals i escrits, i en els àmbits privats, públics i oficials.

2. Tota comunitat lingüística té el dret d'establir, preservar i revisar la toponímia autòctona. Aquesta no pot ser suprimida, alterada o adaptada arbitràriament, com tampoc no pot ser substituïda en cas de canvis de conjuntures polítiques o d'un altre tipus.

Article 33

Tota comunitat lingüística té el dret d'autodesignar-se en la seva llengua. Així doncs, qualsevol traducció a altres llengües ha d'evitar denominacions confuses o despectives.

Article 34

Tota persona té dret a l'ús del seu antropònim en la llengua que li és pròpia i en tots els àmbits, i a una transcripció fonèticament tan fidel com sigui possible a un altre sistema gràfic només quan s'escaigui.

Secció IV

Mitjans de comunicació i noves tecnologies

Article 35

Tota comunitat lingüística té el dret de decidir quin ha de ser el grau de presència de la seva llengua als mitjans de comunicació del seu territori, tant els locals i tradicionals com els de major abast i de tecnologia més avançada, independentment del sistema de difusió o transmissió emprat.

Article 36

Tota comunitat lingüística té el dret de disposar de tots els mitjans humans i materials necessaris per assegurar el grau desitjat de presència de la seva llengua i d'autoexpressió cultural en els mitjans de comunicació del seu territori: personal degudament format, finançament, locals i equips, mitjans tecnològics tradicionals i innovadors.

Article 37

Tota comunitat lingüística té el dret de rebre, a través dels mitjans de comunicació, un coneixement aprofundit del seu patrimoni cultural (història i geografia, literatura i altres manifestacions de la pròpia cultura), així com el màxim grau d'informació possible de qualsevol altra cultura que desitgin conèixer els seus membres.

Article 38

Totes les llengües i les cultures de les comunitats lingüístiques han de rebre un tracte equitatiu i no discriminatori en els continguts dels mitjans de comunicació d'arreu del món.

Article 39

Les comunitats descrites en l'article 1, paràgrafs 3 i 4, d'aquesta Declaració, així com els grups esmentats en el paràgraf 5 del mateix article, tenen dret a una representació equitativa de la seva llengua en els mitjans de comunicació del territori on s'han establert o per on es desplacen. L'exercici d'aquest dret ha d'anar en harmonia amb l'exercici dels drets propis dels altres grups o comunitats del territori.

Article 40

Tota comunitat lingüística té el dret de disposar, en el camp de la informàtica, d'equips adaptats al seu sistema lingüístic i d'eines i productes en la seva llengua, per tal d'aprofitar plenament el potencial que ofereixen aquestes tecnologies de cara a l'autoexpressió, l'educació, la comunicació, l'edició, la traducció, i, en general, el tractament de la informació i la difusió cultural.

Secció V **Cultura**

Article 41

1. Tota comunitat lingüística té el dret d'usar la seva llengua i de mantenir-la i potenciar-la en totes les expressions culturals.
2. L'exercici d'aquest dret ha de poder desplegar-se plenament sense que l'espai de cap comunitat sigui ocupat de manera hegemònica per una cultura aliena.

Article 42

Tota comunitat lingüística té el dret de desenvolupar-se plenament en el propi àmbit cultural.

Article 43

Tota comunitat lingüística té el dret d'accedir a les obres produïdes en la seva llengua.

Article 44

Tota comunitat lingüística té el dret d'accedir a les programacions interculturals, per mitjà de la difusió d'una informació suficient, i que es doni suport a les activitats d'aprenentatge als estrangers o de traducció, doblatge, postsincronització i subtitulació.

Article 45

Tota comunitat lingüística té dret que la llengua pròpia del territori figuri en un lloc prioritari en les manifestacions i serveis culturals com ara biblioteques, videoteques, cinemes, teatres, museus, arxius, folklore, indústries culturals i totes les altres expressions que derivin de la realitat cultural.

Article 46

Tota comunitat lingüística té dret a la preservació del seu patrimoni lingüístic i cultural, compreses les manifestacions materials com ara fons documentals, heretatge artístic, arquitectònic i monumental, i presència epigràfica de la seva llengua.

Secció VI

Àmbit socioeconòmic

Article 47

1. Tota comunitat lingüística té el dret d'establir l'ús de la seva llengua en totes les activitats socioeconòmiques dins el seu territori.
2. Qualsevol membre d'una comunitat lingüística té dret a disposar en la seva llengua de tots els mitjans que requereix l'exercici de l'activitat professional, com ara documents i llibres de consulta, instruccions, impresos, formularis, i equips, eines i productes informàtics.
3. La utilització d'altres llengües en aquest àmbit només es pot exigir en la mesura que ho justifiqui la naturalesa de l'activitat professional desenvolupada. En cap cas una altra llengua advinguda més recentment no pot subordinar o ocultar l'ús de la llengua pròpia del territori.

Article 48

1. En el territori de la pròpia comunitat lingüística, tothom té el dret d'usar la seva llengua, amb plena validesa jurídica, en les transaccions econòmiques de tota mena, com ara la compravenda de béns i serveis, les operacions bancàries, les assegurances, els contractes laborals i altres.
2. Cap clàusula d'aquests actes privats no pot excloure o limitar l'ús de la llengua pròpia del territori.
3. En el territori de la pròpia comunitat lingüística, tothom té dret a disposar en la seva llengua dels documents necessaris per a la realització de les operacions esmentades com ara impresos, formularis, xecs, contractes, factures, rebuts, albarans, comandes i altres.

Article 49

En el territori de la pròpia comunitat lingüística, tothom té dret a usar la seva llengua en qualsevol tipus d'organitzacions socioeconòmiques: laborals, sindicals, patronals,

professionals i gremials.

Article 50

1. Tota comunitat lingüística té dret a una presència predominant de la seva llengua en la publicitat, la retolació, la senyalització exterior i en el conjunt de la imatge del país.
2. En el territori de la pròpia comunitat lingüística, tothom té dret a gaudir en la seva llengua d'una informació completa, tant oral com escrita, sobre els productes i serveis que proposen els establiments comercials ubicats en el territori, com ara les instruccions d'ús, les etiquetes, els llistats d'ingredients, la publicitat, les garanties i altres.
3. Totes les indicacions públiques referents a la seguretat de les persones han de ser expressades almenys en la llengua pròpia de la comunitat lingüística i en condicions no inferiors a les de cap altra llengua.

Article 51

1. Tothom té dret a usar la llengua pròpia del territori en les seves relacions amb les empreses, establiments comercials i entitats privades i a ser recíprocament atès i correspost en aquesta llengua.
2. Tothom té dret, com a client, consumidor o usuari, a ser informat, oralment o per escrit, en la llengua pròpia del territori en els establiments oberts al públic.

Article 52

Tothom té dret a exercir les activitats laborals o professionals en la llengua pròpia del territori, llevat que les funcions inherents al lloc de treball requereixin l'ús d'altres idiomes, com és el cas dels professors de llengües, els traductors o els guies turístics.

DISPOSICIONS ADDICIONALS

Primera

Els poders públics han de prendre totes les mesures oportunes per a l'aplicació dels drets proclamats en aquesta Declaració en el seu àmbit d'actuació. Concretament, cal que s'habilitin fons internacionals de suport a l'exercici dels drets lingüístics a les comunitats ostensiblement mancades de recursos. Així mateix, els poders públics han d'aportar el suport necessari per a la codificació, la transcripció, l'ensenyament de les llengües de les diverses comunitats i la seva utilització en l'Administració.

Segona

Els poders públics han de vetllar perquè les autoritats, les organitzacions i les persones concernides siguin informades dels drets i els deures correlatius que es desprenen d'aquesta

Declaració.

Tercera

Els poders públics han de preveure, d'acord amb les legislacions vigents, les sancions derivades de la violació dels drets lingüístics que recull aquesta Declaració.

DISPOSICIONS FINALS

Primera

Aquesta Declaració proposa la creació del *Consell de les Llengües* en el si de les Nacions Unides. Correspon a l'Assemblea General de les Nacions Unides la creació d'aquest Consell, la definició de les seves atribucions, el nomenament dels seus membres i l'establiment de l'organisme de dret internacional que ha d'emparar les comunitats lingüístiques en l'exercici dels drets reconeguts en aquesta Declaració.

Segona

Aquesta Declaració propugna i promou la creació d'una *Comissió Mundial de Drets Lingüístics*, de natura no oficial i de caràcter consultiu, formada per representants d'ONG i entitats d'àmbit del dret lingüístic.

Barcelona, juny del 1996